

گردشگری و کرونا

امین حاتمیان^۱

بیماری کرونا تأثیر اقتصادی گسترده‌ای در جهان ایجاد کرده است. اقتصاددانان از چند سال گذشته پیش‌بینی کرده بودند اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۰ یا ۲۰۲۱ وارد رکودی دیگر خواهد شد، اما بیماری کرونا باعث تشدید و همچنین تسریع این رکود گردید.

بیماری کرونا شوکی بزرگ به اقتصاد جهانی وارد کرده که سهم عمده‌ای از این شوک به خاطر کاهش تقاضا است. بسیاری از کسب‌وکارهای کوچک به تعطیلی کشیده شده‌اند و بخش خدمات که در اقتصاد جهانی سهم عمده‌ای از کیک اقتصادی را شامل می‌شوند، صدمات زیادی دیده‌اند. در بسیاری از کشورها صنعت گردشگری تقریباً به طور کامل مختل شده و سایر کسب‌وکارهای خدماتی مرتبط همچون صنعت غذا، حمل‌ونقل، صنایع دستی و... نیز کاهش شدید مشتری را شاهد بوده‌اند.

البته از ابعاد دیگری هم می‌شود به این موضوع نگریست، شاید این گذاره درست باشد که روند جهانی شدن در مسیر شکل‌دهی نظم نوین به کسب‌وکارها بود اما بسیاری از کشورهای توسعه نیافته یا در حال توسعه از قرارگیری در این مسیر مقاومت می‌کردند

شیوع بیماری کرونا بار دیگر ثابت کرد که کسب‌وکارها به شدت نسبت به محرک‌های خارجی اعم از اقتصادی یا غیره حساس بوده و به سرعت پاسخ مثبت یا منفی می‌دهند این در حالی است که حوزه سلامت و امنیت یکی از اساسی‌ترین محرک‌هاست و روند تغییرات را در جهان امروزی به شدت سرعت بخشیده است.

شاید به زبان دیگر بتوان گفت کرونا همچون کاتالیزستی بر روی تغییرات برای گذر از فضای متداول و سنتی عمل کرده و خواهد کرد.

---

۱ کارشناس ارشد حوزه گردشگری، سرپرست مرکز تحقیقات گردشگری، معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد

عبور از مرزهای سنت‌گرایی و لزوم چاره‌اندیشی برای مقابله با سقوط لحظه‌ای صنایع و خدمات از مواردی است که تغییر را در حوزه کسب‌وکار سرعت می‌بخشد.

در کشور ما هم به عنوان یک کشور مقاوم نسبت به تغییر اوضاع بر همین منوال است. کرونا ثابت کرد در ایران هیچ صنعتی تاب‌آوری لازم را نداشته و در این بین بیش از همه گردشگری آسیب‌پذیر نشان داد. در هر صورت هرچند کرونا مشکلی جهانی است اما باید به صورت ملی با آن مقابله کرد. با پیش‌فرض مطالب فوق به ارائه چند پیشنهاد در راستای ایجاد تاب‌آوری و جبران بخشی از خسارت وارده به بدنه گردشگری می‌پردازم:

۱- هرچند در کشور قانون کار مسائل جدی پیش روی کسب‌وکارها فراهم آورده اما بیش از هر جای دیگر این گردشگری است که از این قانون متأثر است و لزوم بازنگری در روابط کار به ویژه در بخش گردشگری و بیشتر به واسطه فصلی بودن و الزامات خاص آن احساس می‌شود.

۲- طراحی مدل‌ها و الگوهای گردشگری همزیست با بیماری و به نوعی گردشگری ایمن توسط نهادهای حاکمیتی گردشگری مورد انتظار است.

۳- هرچند معتقد به عدم امکان جایگزینی فضای مجازی در حوزه گردشگری به خاطر تفاوت‌های ماهوی گردشگری با بانکداری، خرید و حوزه‌های دیگر هستیم لکن استفاده مطلوب از فضای مجازی می‌تواند با تصویرسازی و ایجاد پیش‌زمینه لازم در زمان عادی شدن شرایط به این صنعت و مقاصد گردشگری کمک نماید.

۴- عدم فشار مراجعان گردشگری فرصت خوبی را برای توسعه زیرساخت‌ها، نوسازی و بازنگری در نوع خدمت‌رسانی فراهم می‌آورد که با خلاقیت می‌شود شرایط متفاوتی را برای دوران پساکرونا رقم زد.

۵- فرصت آموزش و مهارت‌افزایی از دیگر زمینه‌هایی است که می‌تواند از این فضای تعطیلی موقت در راستای افزایش کیفیت نیروی انسانی خدمت‌رسان در بخش گردشگری به ویژه از طریق کتب آموزشی و دوره‌های غیرحضوری استفاده نمود.

۶- با توجه به پیش‌بینی‌های همراهی بلندمدت کرونا به ویژه در کشورمان، تدوین نظام‌نامه سلامت تأسیسات گردشگری توسط وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و انجمن‌های حرفه‌ای و اتاق‌های فکر و نهادهای مشورت رسان یکی از الزامات اساسی برای کاهش آسیب در بلندمدت و ایجاد انگیزه برای سفر ایمن را در پی خواهد داشت.

۷- متأسفانه یکی از نقاط ضعف گردشگری عدم پوشش‌های مطلوب و متنوع بیمه‌ای در این صنعت است که این موضوع تا به امروز ضررهای بسیاری به این بخش وارد آورده و در ادامه نیز در پی خواهد داشت، لذا به منظور کمک به تاب‌آوری بیشتر گردشگری، لزوم تدوین و ابلاغ فرمت‌های مؤثر بیمه‌ای به ویژه با امتیازهای واقعی اعم از جبران کنسلی و ... در شرایط فعلی توصیه می‌شود.

۸- ایجاد ظرفیت قانونی برای پیش‌فروش آتی گردشگری یا به نوعی امکان خرید بسته‌های سلف گردشگری به صورت کامل با دو هدف ایجاد نقدینگی برای جلوگیری از ورشکستگی تأسیسات و خدمات گردشگری در کوتاه‌مدت و همچنین برنامه‌ریزی بلندمدت به منظور تضمین تحقق سفر و خرید ارزان در زمان فعلی برای دوره رونق از دیگر مواردی است که می‌تواند بر ایجاد تقاضای مؤثر و جلوگیری از بحران‌های شدید مالی تأسیسات گردشگری در حال حاضر کمک نماید.

۹- تعریف راهکارهای افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های مازاد توسط شرکت‌های مشاور ذی‌صلاح می‌تواند به عنوان بازوی اندیشه‌ورز از مسیر افزایش بهره‌وری به پایداری اشتغال این صنعت در این شرایط بحرانی کمک نماید.

۱۰- قرارگیری گردشگری در مصادیق شمول قانون مدیریت بحران نیز می‌تواند به جبران بخشی از ضرر و زیان‌بخش خصوصی در این شرایط، در صورت توان مالی دولت در جبران خسارت در ذیل قانون مدیریت بحران کمک نماید.

۱۱- برنامه‌ریزی مدون و اعمال سیاست تحریک تقاضا از سمت دولت می‌تواند در زمان سفید شدن شرایط اضطراری بخشی از آلام صنعت گردشگری را تسکین داده و در ادامه مسیر کمک‌رسانی مؤثری داشته باشد بدین گونه که با مدیریت زمانی تعطیلات و توزیع آن در سال

با هدف ساماندهی تعطیلات می‌توان در سمت تحریک تقاضا نقش‌آفرینی نمود. تصویب قانون تعطیلی پنجشنبه‌ها در استان‌ها نیز می‌تواند کمک شایان توجهی به توجیه سفرهای آخر هفته در اقصی نقاط کشور بنماید.

۱۲- عدم انجام سفر نه تنها به اقتصاد فعالان درگیر آن آسیب وارد می‌کند بلکه برای عموم مردم به عنوان مخاطبان و نیازمندان انجام سفر هم تأثیرات مبتلابه‌ی دارد همچنین با ایجاد شرایط قرنطینه به شدت سهم تأثیر روانی و التهابات ناشی از اضطراب و تنهایی در جامعه آثار مخرب روانی در پی خواهد داشت که سفر و تفریح می‌تواند این بار انباشته روانی جامعه را تا حد زیادی کنترل نماید.

۱۳- جهت‌دهی رفاهیات پرسنل دولت به همراه اضافه نمودن سهم دولت در بن کارت‌های سفر تأثیر بسزایی در تحریک تقاضا در حوزه اقتصادی گردشگری و ایجاد آرامش در بعد روانی کارکنان خواهد داشت این برنامه می‌تواند با اعمال معافیت مالیاتی بر پرداخت‌های بن کارت سفر بخشی از مسئولیت اجتماعی دولت و افزایش تمایل کارکنان به استفاده از کارت سفر را در پی داشته باشد.

۱۴- استمهال وام‌های بخش گردشگری همچون بسیاری از بخش‌های اقتصادی و صنعتی و نیز تصویب وام‌های سوبسید دار می‌تواند در شرایطی که بخش گردشگری در مسیر ایجاد سهم واقعی خودش از GDP کشور پیش می‌رود و اکنون این روند به کلی مختل شده، کمک مطلوبی بنماید.

در پایان ذکر این نکته حائز اهمیت است که هرچند پاندمی ویروس کرونا بی مقدمه و بسیار فراگیر بود اما تفکر و چاره‌جویی برای برون‌رفت از بحران تحمیل شده در کنار تأثیر دیگر اتفاقات سیاسی و اقتصادی بر بدنه نحیف گردشگری کشور می‌تواند در شکل‌گیری آینده کشور بر پایه خدمت‌رسانی سبز (که ویژگی اساسی صنعت گردشگری است) که هم نقش مؤثری در ارزآوری و توسعه اقتصادی و هم در رویکرد فرهنگی و اجتماعی سهم بسزایی در معرفی ایران و فرهنگ پیشرو آن علیرغم تبلیغات سوء به جهانیان دارد، کمک نمود.